



Польовий посібник з Гуманітарного перекладу та культурного посередництва



TRANSLATORS
WITHOUT BORDERS

ПОДЯКА

Цей посібник розроблено в рамках проекту «Слова допомоги» організації «Перекладачі без кордонів», разом із фондом «Врятуймо дітей» (Save the Children).

Ця публікація фінансується Департаментом цивільного захисту та гуманітарної допомоги Європейської комісії (ЕЧО) при Європейському Союзі.

Європейський Союз та його держави-члени є провідним світовим донором гуманітарної допомоги. Щороку, за допомогою Департаменту цивільного захисту та гуманітарної допомоги Європейської комісії (ЕЧО) ЄС надає допомогу понад 120 мільйонам жертв конфліктів та катастроф. Департамент ЕЧО, із штаб-квартирою в Брюсселі та мережею польових офісів по всьому світі, надає допомогу найбільш вразливим людям виключно на основі гуманітарних потреб, без дискримінації за расою, етнічною групою, релігією, статтю, віком, національністю чи політичною приналежністю.

Погляди, висловлені в цьому документі, в жодному разі не відображають офіційну позицію Європейського Союзу. Європейська комісія не несе відповідальності за можливе використання інформації, поданої в цьому документі.



European Union
Civil Protection and
Humanitarian Aid

ПРО ЦЕЙ ПОСІБНИК

Цей посібник було розроблено організацією «Перекладачі без кордонів» (Translators without Borders, TWB) з метою підтримки керівників, перекладачів і культурних посередників, що працюють у сфері надання гуманітарної допомоги, у їхній щоденній взаємодії та виконанні обов'язків.

«Перекладачі без кордонів» – це унікальна некомерційна організація, що спеціалізується на мові. Ми надаємо підтримку недержавним організаціям та організаціям з надання допомоги у виконанні їхньої основної роботи, надаючи їм наші основні інструменти: мову, матеріали та переклад. Ми керуємося метою збільшити доступ до важливої інформації місцевими мовами. У 2013 році організація TWB створила першу в історії службу перекладу допомоги в критичних ситуаціях, «Слова допомоги» (Words of Relief), яка щороку реагує на кризові ситуації.

Потреба в цьому документі вперше виникла в Греції в контексті реакції Європи на міграційну кризу. Він ґрунтується на ініціативі Робочої підгрупи з комунікації з громадами щодо надання елементів кодексу поведінки перекладачам, культурним посередникам та гуманітарним діячам.

Перекладачі та культурні посередники є ключовими союзниками гуманітарних діячів, які відчувають потреби постраждалих від стихійного лиха отримувати та обмінюватися інформацією рідною мовою. Спілкування – це допомога, а слова будують довіру. Визнаючи ці основні принципи гуманітарної інтервенції, орієнтованої на людей, важливо формувати ефективні мовні мости між людьми, які потребують допомоги, і тими, хто надає допомогу та послуги. Кожного разу, коли учасники гуманітарної допомоги не розмовляють або не розуміють рідну мову особи, якій вони допомагають, існує високий ризик непорозуміння, втрати важливої інформації або дезінформації, що потенційно може призвести до непотрібних страждань або втрати життя.

Робота з перекладачами та культурними посередниками допомагає подолати цей бар'єр. Сподіваємося, що цей посібник буде корисним не тільки лінгвістам, а й їхнім керівникам з питань гуманітарної допомоги. Він охоплює наступні теми:

- Перекладачі та культурні посередники; ключові обов'язки, відмінності та схожості
- Правила та обмеження в сфері гуманітарного перекладу та культурного посередництва
- Робота з перекладачами та культурними посередниками – найкращі практики
- Гуманітарні принципи на ділі
- Джерела

ПЕРЕКЛАДАЧІ ТА КУЛЬТУРНІ ПОСЕРЕДНИКИ КЛЮЧОВІ ОБОВ'ЯЗКИ, ВІДМІННОСТІ ТА СХОЖОСТІ

Перекладач і культурний посередник – це різні посади з різним набором навичок. Не всі перекладачі можуть надавати культурне посередництво, як і не всі культурні посередники мають професійні навички перекладу. Плануючи звернутися до когось конкретного, спеціаліст з гуманітарних питань повинен чітко вказати, якої підтримки він/вона потребує.

Перекладач

Перекладач усно перекладає розмовний матеріал з однієї мови (мови оригіналу) на іншу (мову перекладу). Він/вона присутній фізично або перекладає дистанційно, наприклад, по телефону. Переклад може відбуватись у трьох основних форматах: синхронний переклад, який зазвичай виконується з кабіни перекладача під час конференції; послідовний переклад, коли оратор залишає паузи для перекладача, щоб перекласти промову по одній частині за раз; і двосторонній переклад, найбільш поширений під час гуманітарних польових операцій, коли перекладач перекладає обидві (або всі) сторони розмови між носіями різних мов, працюючи як із мовою оригіналу, так і з мовою перекладу.

Культурний посередник

Культурний посередник – це особа, яка сприяє взаєморозумінню між особою чи групою людей, наприклад, населенням мігрантів/біженців, та особою, що надає допомогу, наприклад лікарем, шляхом усного перекладу з урахуванням культурних елементів. Він/вона може давати поради щодо відповідної культурної поведінки обом сторонам.

ПЕРЕКЛАДАЧІ ТА КУЛЬТУРНІ ПОСЕРЕДНИКИ ВІДМІННОСТІ ТА СХОЖОСТІ

	I	MC
Двосторонній зв'язок між мовою оригіналу та мовою перекладу	✓	Може бути дещо менш дієвим. ✓
Доносити інформацію якомога точніше, дотримуючись оригіналу	✓	✓
Доносити лише основне повідомлення	✗	✓
Виступати в ролі мосту-посередника між культурами	✓	✓
Надавати культурні поради та контекст, якщо та коли необхідно	За винятком випадків, коли це абсолютно необхідно для розуміння ✗	✓
Підтримувати зв'язок із громадами, збирати інформацію та надавати її відповідним сторонам	✗	Залежно від опису посади
Використання глосаріїв та інших ресурсів	✓	✓

ПЕРЕКЛАДАЧІ ТА КУЛЬТУРНІ ПОСЕРЕДНИКИ ВІДМІННОСТІ ТА СХОЖОСТІ - ПРОДОВЖЕННЯ

	I	МС
Усно перекладати письмову інформацію	✗	✗
Усно перекладати розмовну інформацію	✓	✓
Сприяти спілкуванню між двома сторонами	✓	✓
Культурна компетентність у вихідній культурі та культурі цільової аудиторії	✓	✓
Надавати додаткову підтримку, окрім передачі інформації	✗	✓
Залишатися неупередженими та нейтральними в будь-якій ситуації	✓	✓
Адаптувати мову для цільової аудиторії	✓	✓
Бути чутливими та обізнаними щодо ситуації цільових груп	✓	✓

ПРАВИЛА ТА ОБМЕЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДУ

Перекладач перекладає усне спілкування між двома носіями двох мов. У виняткових випадках усний перекладач може надавати послуги усного перекладу письмового документа, тобто наочного перекладу, але не надає послуги письмового перекладу (це робота перекладача).



Двостороннє володіння мовами:

Переконайтеся, що ви володієте мовами оригіналу та перекладу.



Культурна компетентність: Розвивайте свої знання про культури мов, між якими ви перекладаєте. Даний аспект є важливим для точної передачі інформації.



Точність: Доносьте інформацію якомога точніше. Передавайте повідомлення між сторонами, не пропускаючи чи спотворюючи факти.



Нейтралітет: Залишайтеся нейтральними щодо статі, релігії, етнічної приналежності, соціально-економічного статусу тощо. Якщо в будь-який момент ви відчуваєте, що не можете залишатись нейтральним, вам слід відмовитися від виконання завдання.



Конфіденційність: Завжди поважайте конфіденційність сторін та їх розмови.



Використання ресурсів:

Використовуйте надані вам ресурси, включаючи глосарії та довідкові матеріали.



Не намагайтеся зловживати інформацією, отриманою під час або в результаті виконаної роботи.



Не погоджуйтеся на виконання завдань, які вимагають знання, мовних чи інших навичок, які не входять до вашої компетенції.



Не нав'язуйте особисту думку чи поради.



Не намагайтеся використовувати свою владу чи вплив на слухачів.



Не розголошуйте інформацію, зібрану під час виконання завдань.



Не використовуйте своє становище з метою отримання прихильності клієнтів.



Не погоджуйтеся виконувати завдання, якщо родинні чи близькі особисті стосунки впливають на вашу неупередженість.



Не заважайте перебігу спілкування між сторонами.

ПРАВИЛА ТА ОБМЕЖЕННЯ В СФЕРІ КУЛЬТУРНОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА

Культурний посередник сприяє взаєморозумінню між особою або групою людей (наприклад, населенням мігрантів/біженців) та особою, яка надає допомогу (наприклад, лікарем), надаючи послуги двостороннього усного перекладу (усний переклад) і допомагаючи їм подолати культурні бар'єри.



Перекладайте все сказане точно і в повній мірі. «Я кажу це вам, але, будь ласка, не перекладайте» не є прийнятним.



Перекладайте слова та особливості менталітету на кожній мові та за необхідності пояснюйте культурні відмінності чи практики



На прохання, окрім передачі інформації надавайте додаткову підтримку. Наприклад, ви можете допомогти при заповненні форм.



Виправте себе, якщо зробили помилку, і попросіть пояснення, якщо чогось не розумієте.



Відповідайте на расистську чи образливу лексику, підкреслюючи її образливість перед мовцем і переконайтесь, що це саме те, що мовець хоче сказати, перш ніж перекладати сказане. Після цього повідомте про таку поведінку їхньому керівнику



Використовуйте всі доступні ресурси, наприклад, глосарії або довідкові матеріали, щоб покращити своє розуміння та знання.



Переконайтесь, що ви маєте належний вигляд, який також є адаптований до контексту (пристойний і нейтральний).



Не приймайте завдання, для яких, на вашу думку, у вас немає достатньо кваліфікацій, або до яких ви не готові.



Не приймайте завдання, якщо є ризик бути упередженими або у випадку конфлікту інтересів (наприклад, якщо член сім'ї чи близький друг є частиною конфлікту).



Не повторюйте почуте друзям, родичам або будь-кому іншому.



Не використовуйте своє становище, щоб застосовувати силу або чинити тиск на будь-якого мовця чи слухача.



Не використовуйте своє становище, щоб отримати прихильність, у тому числі фінансову, від будь-якого мовця чи слухача.



Не коментуйте перекладене і не відповідайте на запитання від імені одного з мовців.



Не виражайте емоції та не висловлюйте свою думку. Важливо зберігати нейтралітет.



Не ведіть окрему розмову з одним мовцем без перекладу для інших.

РОБОТА З ПЕРЕКЛАДАЧАМИ ТА КУЛЬТУРНИМИ ПОСЕРЕДНИКАМИ В УМОВАХ НАДАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ - НАЙКРАЩІ ПРАКТИКИ -

Перекладач і культурний посередник – це різні посади з різним набором навичок. Не всі перекладачі (П) можуть надавати культурне посередництво, як і не всі культурні посередники (КП) мають професійні навички перекладу.

Обов'язок надання допомоги та відповідної підготовки: ключові питання, які необхідно вирішити перед початком роботи з П/КП

П/КП можуть приймати на себе певний ризик, надаючи вам свої послуги. Захищайте їх, незалежно від того, чи вимагає цього ваша домовленість.

Майте на увазі: якщо вам важко впоратися з чимось психологічно складним, ваш П/КП, ймовірно, теж цим переймається. Запитайте, чи йому/їй необхідна підтримка, і якщо так – надайте її.

Майте на увазі, що переклад вимагає зосередження, чого важко досягнути в незнайомому або небезпечному середовищі. П/КП можуть потребувати регулярних перерв, щоб залишатися зосередженими.

Переконайтеся, що П/КП розуміє та дотримується кодексу поведінки вашої організації та гуманітарних принципів.

Забезпечте П/КП належним комфортом та зручностями. Будьте обізнані щодо їхніх потреб та турбот.

Переконайтеся, що П/КП має чіткий опис обов'язків та детально проінформуйте його/її про наступну сесію.

Заздалегідь надайте П/КП необхідну довідкову документацію (термінологію, глосарії тощо).

Відповідні умови, чітке спілкування та контроль: найкращі практики під час і після сесії із П/КП.

Зверніть увагу на місця для сидіння/розташування, щоб усім було зрозуміло, що розмова відбувається з вами, а не з П/КП.

Переклад та культурне посередництво потребують часу. Заплануйте додатковий час для всіх зустрічей, щоб інформацію можна було повторити.

Говоріть безпосередньо з учасниками сесії (а не з П/КП): підтримуйте зоровий контакт.

Перш ніж продовжити говорити, дайте П/КП можливість закінчити переклад.

Говоріть неквапливо, чітко і з паузами. Говоріть лише одне-два речення за раз.

Зведіть до мінімуму використання жаргону, технічних термінів і скорочень.

На прохання П/КП, поясніть певні слова та поняття.

Пам'ятайте про культурні відмінності. За потреби попросіть КП пояснити культурні відмінності. Перекладачі можуть не знати цих нюансів.

Ви несете відповідальність за забезпечення взаєморозуміння між сторонами. Якщо ви підозрюєте, що між сторонами існує непорозуміння, порадьтеся із П/КП.

Попросіть повний переклад розмови обох сторін.

Не дозволяйте П/КП відповідати на запитання від імені учасників розмови.

Уточніть, чи переклад довший/коротший, ніж очікувалося.

Наприкінці розмови обговоріть з П/КП проблеми чи побоювання, та попросіть внести пропозиції щодо того, як краще співпрацювати з П/КП.

ГУМАНІТАРНІ ПРИНЦИПИ НА ДІЛІ

Кодекс поведінки для Міжнародного руху Червоного Хреста та Червоного Півмісяця та неурядових організацій у наданні допомоги при катастрофах був розроблений та узгоджений вісьмома найбільшими світовими організаціями реагування на катастрофи у 1994 році.

Кодекс поведінки, як і більшість професійних кодексів, є добровільним. У ньому закладено десять принципів, яких повинні дотримуватися у своїй роботі з реагування на катастрофи усі особи, що надають гуманітарну допомогу. Кодекс самоконтрольний. TWB є підписантом і дотримується Кодексу поведінки.

- 1 Головне завдання гуманітарної допомоги стоїть на першому місці.
- 2 Допомога надається незалежно від раси, віросповідання чи національності осіб, що потребують її, та без будь-якого негативного розрізнення. Пріоритети надання допомоги розраховуються виключно на основі відповідних потреб
- 3 Допомога не використовуватиметься для підтримки певної політичної чи релігійної точки зору
- 4 Ми намагатимемося не діяти в якості інструменту впливу зовнішньої політики уряду.
- 5 Ми поважатимемо культуру та звичаї.
- 6 Ми докладатимемо зусилля, щоб сформувати умови реагування на катастрофи відповідно до можливостей на місцевому рівні.
- 7 Буде знайдено шляхи залучення бенефіціарів програми до управління з надання допомоги.
- 8 Допомога повинна бути спрямована на зменшення майбутньої вразливості осіб до катастроф, а також на задоволення їхніх основних потреб.
- 9 Ми несемо відповідальність не тільки перед тими, кому прагнемо допомогти, але й перед тими, від кого отримуємо ресурси на допомогу.
- 10 У нашій інформаційній, публічній та рекламній діяльності ми визнаватимемо жертв стихійного лиха гідними людьми, а не безнадійними об'єктами.

Повний Кодекс поведінки див: <http://www.ifrc.org/Docs/idrl/I259EN.pdf>

ДЖЕРЕЛА

Посібник для цивільних перекладачів AIIC, FIT і Red T Conflict Zone та користувачів їхніх послуг - 2012 р.

На двох сторінках викладено права та обов'язки перекладачів, а також користувачів їхніх послуг. Призначений для всіх конфліктних ситуацій, у тому числі для перекладачів, найманих військових організаціями. Доступно на 17 мовах.

http://red-t.org/documents/T-I_Field_Guide_2012.pdf

Симпозіум університету Монаша з гуманітарного перекладу – квітень 2016 р

<https://vimeopro.com/monasharts/humanitarian-interpreting>

Робота з усними перекладачами - відео

<https://www.youtube.com/watch?t=1&v=pVm27HLLiiQ>

Основні навчальні відео для усного перекладача – від Clarity Interpreting

Частина 1 (положення тіла; розмова від першої особи; ніколи не додавайте, не пропускайте і не замінійте інформацію; ведення побічної розмови)

<https://www.youtube.com/watch?v=3wg-qZjMhU4>

Частина 2 (роз'яснення, ведення сесії перекладу, тон, реєстр і стиль)

https://www.youtube.com/watch?v=9e_nIDJV-Lk&feature=relmfu

Етичні принципи письмового та усного перекладу – Highline Public Schools – 2008 р.

30-хвилинний курс самонавчання з ключових принципів усного та письмового перекладу. Не адаптований до гуманітарних контекстів

<http://www.speakyourlanguages.com/courses/selfstudy3/index.htm>

Базові навички перекладу - система державних шкіл Хайлайн (Highline Public Schools) – 2008 р.

30-хвилинний курс самонавчання для перекладачів-початківців. Може бути дуже корисним для культурних посередників або двомовного навчання. Не адаптований до гуманітарних контекстів.

<http://www.speakyourlanguages.com/courses/selfstudy1/index.htm>

Переклад УВКБ ООН у контексті біженців – самонавчальний модуль 3

<http://www.unhcr.org/4d947e2c9.pdf>

Можливості навчання

InZone – Гуманітарний переклад CAS – Кінцевий термін подачі заявок вересень 2017 р.

<http://www.unige.ch/formcont/cashumanitarianinterpreting/>